

ОНОМАСТИЧНА ШКОЛА ВАСИЛЯ ЛУЧИКА: НАПРЯМКИ, АРЕАЛ, ЦИФРОВІ ГОРИЗОНТИ

Надутенко Маргарита Володимирівна,
кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник
Українського мовно-інформаційного фонду НАН України
ORCID ID: 0000-0003-3215-0970

Надутенко Максим Вікторович,
кандидат технічних наук, завідувач відділу інформатики
Українського мовно-інформаційного фонду НАН України
ORCID ID: 0000-0001-6732-8455
ResearcherID: GQR-5444-2022
Scopus Author ID: 57226798341

Старишко Юлія Володимирівна,
науковий співробітник
Українського мовно-інформаційного фонду НАН України
ORCID ID: 0000-0002-7113-8336
ResearcherID: GZK-6780-2022

Яблочков Микита Мирчович,
науковий співробітник
Українського мовно-інформаційного фонду НАН України
ORCID ID: 0000-0003-1175-1603
ResearcherID: GON-5023-2022
Scopus Author ID: 57216897121

У статті висвітлюються основні напрями наукової та педагогічної діяльності професора Василя Вікторовича Лучика, засновника Київської ономастичної школи, та його вагомий внесок у розвиток сучасної української та слов'янської ономастики. Описано ключові методологічні підходи, що впроваджувалися в його дослідженнях, зокрема вивчення автохтонної і запозиченої гідронімії, аналіз топонімії, етимології затемнених назв, а також розробка підходів до відновлення історичних топонімів. У роботі наголошується на важливості застосування цифрових методів для аналізу і презентації спадщини науковця, включаючи створення трансдисциплінарного кластеру на платформі POLYHEDRON, який є інноваційним інструментом для інтеграції ономастичних досліджень у загальноукраїнський та європейський науковий простір. Цей кластер не лише зберігає результати багаторічних досліджень, але й сприяє популяризації знань серед української та міжнародної аудиторії.

Наукова діяльність В. В. Лучика охоплює широкий спектр напрямів, зокрема дослідження етимології топонімів і гідронімів, аналіз номінаційних процесів в ойконімії, вивчення впливу різних мовних і культурних контактів на формування ономастичного ландшафту України. Важливим аспектом роботи науковця є створення методологічних рекомендацій для збору мікротопонімів, які сьогодні активно використовуються. Його роботи, зокрема етимологічні словники, стали основою для подальших досліджень у галузі української ономастики.

Особливу увагу приділено розвитку наукових шкіл і вихованню нового покоління ономастів. Під керівництвом В. В. Лучика було захищено численні кандидатські і докторські дисертації, які висвітлюють різні аспекти топоніміки та гідроніміки. Його підходи до вивчення і систематизації топонімів стали інструментом для аналізу номінаційних процесів в історичному та сучасному контекстах.

Запропоновано застосування цифрового методу для презентації спадщини науковця, створено «Трансдисциплінарний кластер «Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика». Ресурс створено та розміщено на основі платформи POLYHEDRON у відкритому доступі з можливістю подальшого наповнення досягненнями В. В. Лучика. Це полегшує інтеграцію наукового доробку Василя Лучика в європейські цифрові платформи та сприяє поширенню знань про спадщину науковця серед загальноукраїнської та міжнародної аудиторії.

Ключові слова: ономастика, Київська ономастична школа, Національний університет «Києво-Могилянська академія», наукова спадщина Василя Лучика, цифрові методи дослідження, трансдисциплінарний кластер.

Nadutenko Margaryta, Nadutenko Maksym, Staryshko Yuliia, Yablochkov Mykyta. Vasyl Luchik onomastic school: directions, areas, digital horizons

The article highlights the main directions of scientific and pedagogical activities of Professor Vasyl Viktorovych Luchyk, the founder of the Kyiv Onomastic School, and his significant contribution to the development of modern Ukrainian and Slavic onomastics. Key methodological approaches implemented in his research are described, including the study of autochthonous and borrowed hydronyms,

the analysis of toponyms, the etymology of obscure names, and the development of methods for restoring historical toponyms. The paper emphasizes the importance of applying digital methods for analyzing and presenting the scholar's heritage, including the creation of a transdisciplinary cluster on the POLYHEDRON platform, an innovative tool for integrating onomastic research into the European scientific domain. This cluster not only preserves the results of decades of research but also promotes knowledge dissemination among Ukrainian and international audiences.

V. V. Luchyk's scientific activities encompass a wide range of directions, including the etymological study of toponyms and hydronyms, the analysis of naming processes in oikonymy, and the examination of linguistic and cultural interactions influencing the formation of Ukraine's onomastic landscape. A significant aspect of his work involves the development of methodological guidelines for collecting microtoponyms, which are actively utilized by young researchers today. His works, particularly the etymological dictionaries, have become a foundation for further studies in Ukrainian onomastics.

Special attention is given to the development of scientific schools and the mentoring of a new generation of onomasticians. Under V. V. Luchyk's supervision, numerous Ph.D. and doctoral dissertations were successfully defended, shedding light on various aspects of toponymy and hydronymy. His approaches to studying and systematizing toponyms have become tools for analyzing naming processes in both historical and contemporary contexts.

A digital method for presenting the scholar's heritage was proposed, leading to the creation of the "Transdisciplinary Cluster "Language in the Scientific Pursuits of Vasyl Viktorovych Luchyk" This resource, developed and hosted on the POLYHEDRON platform, is available in open access and can be enriched with further contributions from V. V. Luchyk's achievements. It facilitates the integration of his scientific legacy into European digital platforms and promotes the dissemination of knowledge about his heritage among both Ukrainian and international audiences.

Key words: onomastics, Kyiv onomastic school, National University «Kyiv-Mohyla Academy», scientific heritage of Vasyl Luchyk, digital research methods, transdisciplinary cluster.

Вступ. «...В ономастиці, зокрема українській, компаративістика ще довго залишатиметься провідним напрямом, бо невизначена кількість власних назв містить необмежену за обсягом етномовну та культурно-історичну інформацію, залишаючись водночас переважно етимологічно не поясненою або навіть лексикографічно не опрацьованою. З-поміж невідкладних завдань ономастичної компаративістики – укладання фундаментальних історико-етимологічних словників антропонімів, ойконімів, гідронімів та інших класів власних назв» [1]. Промовиста думка професора Василя Вікторовича Лучика набуває особливої актуальності щодо подальшого вивчення та укладання онімної лексики із застосуванням цифрових методів дослідження.

Розвиток мовознавчої науки в Україні та за її межами відзначає посилене зацікавлення різними аспектами ономастики у зв'язку з іншими мовами світу та в історичному розрізі. В українській науці про оніми є чимало праць, які досліджують актуальні питання антропоніміки, топоніміки, гідронімії тощо. Однак відчутна настійна потреба у виданнях, які інформують та висвітлюють здобутки окремих особистостей, а також діяльність провідних наукових осередків з проблем ономастики. Крім того, як наголошував В. В. Лучик, «відновлення первинних топонімів у різних регіонах України сприятиме поверненню народної пам'яті, історичної справедливості, що, своєю чергою, є важливим чинником українського державотворення, що набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану та захисту незалежності України. Не випадково на Всеукраїнських ономастичних конференціях останніх двох десятиліть проблема повернення історичних назв у топонімії нашої країни займала одне з головних місць» [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про недостатню кількість наукових праць, присвячених вивченню ономастичної спадщини В. В. Лучика. Натепер опис цілісної картини діяльності видатного вченого не репрезентований. Узагальнену інформацію

про деякі ономастичні школи в Україні запропонували мовознавці: Купчинська [3], Торчинський [4; 5], Янчура [6] тощо. У деяких наукових розвідках йдеться про перспективи української ономастики, запропоновано інформацію про досягнення окремих дослідників: Вербич [7, 8], Дергач [9], Зубко [10], Редька [11] та інших.

Важливі також розвідки, присвячені окремим ученим у зв'язку з їхніми ювілеями чи завершенням наукової діяльності. Означена наукова студія теж вважаємо актуальною, оскільки ономастичний осередок В. В. Лучика є одним із основних в українській ономастиці та продовжує розвиватися завдяки дослідницькій діяльності його учнів, послідовників – науковців, котрі розширюють та поглиблюють методологічний доробок ученого, утілюють його ідеї в життя та продовжують формувати наукову ономастичну школу В. В. Лучика засобами цифрових технологій.

Натепер в Україні виділено такі основні ономастичні школи: **Київська** (В. Лучик, С. Вербич, І. Железняк, В. Шульгач); **Одеська** (Ю. Карпенко, М. Зубов, О. Карпенко, Т. Крупеньова, Л. Фоміна); **Ужгородська** (П. Чучка, Л. Белей, О. Белей, С. Пахомова, М. Сюсько); **Донецька** (Е. Кравченко, Г. Лукаш, Є. Отін, О. Філатова), мають тривалу традицію функціонування й Львівський, Тернопільський, Чернівецький ономастичні осередки.

Однак наразі відсутні узагальнювальні праці з історії науки про оніми, що є вкрай необхідним.

Мета розвідки: проаналізувати основні напрями ономастичних досліджень професора Василя Лучика, визначити його внесок у розвиток української та слов'янської ономастики; охарактеризувати основні методологічні засади та значення вченого в історії української науки про власні назви, визначити його вагомий внесок у розвиток сучасної ономастики, запропонувати застосування цифрового методу для презентації спадщини видатного науковця.

Матеріали та методи. У статті використано науковий здобуток Лучика В. В., що охоплює наукові статті,

словники, монографії, дисертаційні дослідження тощо. Під час дослідження застосовано описовий метод з елементами порівняльного, а також методи статистичного аналізу та цифрової обробки даних із використанням технологій штучного інтелекту.

Результати. Василь Вікторович Лучик – доктор філологічних наук, професор, засновник та завідувач кафедри загального мовознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія», провідний науковий співробітник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, член редколегії низки наукових періодичних видань, зокрема журналів «Українська мова» і «Мовознавство», збірника наукових праць «Записки з ономастики», учених і спеціалізованих учених рад: в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна, Наукової координаційної ради «Закономірності розвитку мов і практика мовної діяльності» (Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України), Української ономастичної комісії при Відділенні літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, Загальнослов'янської ономастичної комісії при Міжнародному комітеті славистів, головним редактором збірника наукових праць «Магістеріум: Мовознавчі студії» (Національний університет «Києво-Могилянська академія»); член Української ономастичної комісії; нагороджено знаком «Відмінник освіти України», присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки й техніки України»; відомий в Україні та за її межами фахівець із загального та зіставного мовознавства. У своїх працях він збагатив українську ономастику топонімами давнього походження, відкрив нові грані затемнених власних назв, сформував коло дослідників, які під керівництвом В. В. Лучика дослідили та висвітлили у своїх роботах суттєві структурні компоненти української ономастичної системи.

Науковий шлях мовознавець розпочав із захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук «*Словотвірні особливості катойконімів у російському розмовному мовленні*» (1986 р. Дніпропетровський державний університет, науковий керівник В. О. Горпинич [12]). Для дослідження було використано метод анкетування (живий, фактичний матеріал), зіставний та описовий методи для виявлення системних зв'язків розглянутих одиниць у межах однієї та споріднених мов. Наступне ґрунтовне дослідження – докторська дисертація на тему «*Гідронімія Середнього Дніпро-Бузького межиріччя*» [13] – мовознавець виконав, навчаючись у докторантурі в 1992–1995 рр. на кафедрі української мови Київського державного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Використання методу анкетування й місцевих експедицій у селах Кіровоградщини, а також із архівів, картографічних залів, бібліотек Києва, Москви, Харкова та інших міст виявило багатий фактичний матеріал, який до цього часу був невідомим. Наслідком цього вагомому дослідженню були дві індивідуальні монографії: «*Автохтонні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя*» [14] та «*Іношомовні гідроніми Серед-*

нього Дніпро-Бузького межиріччя» [15]. Ці монографії стали ваговою подією у вітчизняному мовознавстві. Уперше комплексно проаналізовано затемнену багатшарову гідронімну систему Дніпро-Бузького межиріччя, до цього гідроніміком цього регіону ніким не досліджувався. В. В. Лучик майстерно розв'язав багато складних питань та вперше ввів у науковий обіг чимало назв гідронімних об'єктів [16].

В. В. Лучик досліджує етимологію затемнених назв: «Прикладом тюркської кальки давньоруського гідроніма *Уголь* (< *уголь* 'кут; клин землі між річками, що сходяться') є назва р. *Оріль* (*Орель*) л. *Дніпра*, «образ» якої міг бути перенесеним на центральноукраїнську р. *Інгул* (< пл. **оръль* 'вугол; клин землі між річками, що сходяться') і далі на схід, про що свідчить назва р. *Буджак* (турецька калька слов'янського вугол) у межиріччі Дністра й Дунаю, а ще східніше (в Прикарпатті) – українська назва с. *Кути* і регіону *Покуття* [17].

Логічним продовженням дослідження автохтонних гідронімів є вищезгадане дослідження гідронімів іншомовного походження [15]. Монографія присвячена етимологічному аналізу іншомовних назв водних об'єктів, які наводяться у зв'язку з основними історичними, міграційними та етнокультурними процесами. З позиції статистичного методу розглядаються назви різних хронологічних зрізів, уперше у науковий обіг уведено в обіг гідроніми з основами давніх індоєвропейських мов, давні неіндоєвропейські утворення, затемнені іншомовні назви пізнього походження. Реконструйовано гідроніми франкійського, іллірійського, іранського та готського походження. Виділено тюркський мовний вплив на досліджувану гідронімію, який спричинив зниження темпів росту українських назв особливо з XIII–XVII ст.

В. В. Лучик розробляє методичні рекомендації для збору топонімного матеріалу [18], чим засвідчує чітке розуміння проблеми достовірності даних на початковому етапі роботи з онімним матеріалом.

Захоплення тюркізмами та частковий аналіз тюркських за походженням топонімів або твірних топооснов у структурі слов'янізованих назв довів, що такі оніми постали переважно в козацьку добу, у найзагальніших рисах відбивають актуальні для носіїв відповідних мов (переважно турецької) ознаки географічних об'єктів. Виявляючи високу стійкість у функціонуванні, вони акумулювали багату мовну й позамовну інформацію про фізико-географічні, культурно-історичні та етнолінгвальні особливості й контакти на землях степової та лісостепової України, значна частина якої в XVI–XVIII ст. належала козацькій державі Запорозька Січ [19].

Науковця завжди цікавив зв'язок народних географічних термінів та топонімії. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини [20] – одна з небагатьох праць на теренах України, яка висвітлює питання етимології географічних термінів та спирається на «живий», фактичний матеріал.

Постійна увага В. В. Лучика до макро- і мікротопонімів пов'язується із проблемою розв'язання прабатьківщини слов'ян, яка розглядається з позицій комп-

лексного підходу, що повинен урахувати сукупність різногалузевих знань і чинників. Наприклад, «з-поміж різних чинників аргументації прабатьківщини слов'ян між Середнім Дніпром і середньою частиною *Вісли* найважливішими є ті, що пов'язані з п'ятим положенням («принципом сорочки»), оскільки воно найбільшою мірою спирається на аналіз макро- і мікротопонімії [21].

У «Словнику мікрогідронімів України» [22] було наведено системний опис назв непротічних водних об'єктів (озер, боліт, водойм, ставків, криниць, заток, лиманів) окремих регіонів України, реєстр мікрогідронімів (лімнологімів, гелонімів) різних областей. Матеріал є унікальним, до цього часу цей пласт лексики був етимологічно затемненим.

В. В. Лучик організує Центральноукраїнський ономастичний науковий центр, який стає організатором ІХ Всеукраїнської ономастичної конференції.

В. В. Лучика запросили взяти участь у створенні «Енциклопедії слов'янської ономастики», яка вийшла друком у Польщі в 2002–2003 рр. [23].

З 2003 р. В. В. Лучик був членом Загальнослов'янської ономастичної комісії, органу, що координував наукові дослідження в галузі слов'янського назвознавства. Водночас він викладав українську мову, а також порівняльну граматику слов'янських мов в Інституті східнослов'янської філології Сілезького університету (м. Сосновець).

«Етимологічний словник топонімів України» [24] – наступна вагома, масштабна та фундаментальна праця ономаста, яка і сьогодні є взірцем етимологій найвідоміших українських топонімів. Суспільство вже давно потребувало наукового етимологічного словника топонімів України, бо цю нішу вже понад 40 років заповнювали «низькопробні» наукові видання, які спотворювали мовну картину світу й принижували українську ономастику. Словник подає понад 2600 етимологічних статей, у яких пояснено походження близько 3700 сучасних та історичних топонімів, які називають або називали раніше найвідоміші географічні об'єкти України: міста, селища міського типу, річки, озера, болота, гори, печери, ліси, заповідники, фізико-географічні та історико-етнографічні території тощо. Етимологія цих назв відображає формування топонімного простору на українських землях від часів існування трипільської культури та індоєвропейської етномовної спільноти до сьогодення, а також багатомовну лінгвальну і позалінгвальну (історичну, географічну, етнографічну, культурну) інформацію, що репрезентує в динаміці фрагменти мовної картини світу.

«Вступ до слов'янської філології» [25] заповнив нагальну потребу в українському підручнику для вищої школи з курсу «Вступ до слов'янської філології» та дав можливість викладати традиційний університетський курс майбутнім славістам відповідно до вимог підручника нового покоління. У підручнику розкрито сутність, становлення й етапи розвитку слов'янської філології в її взаємозв'язках з історією, особливостями буття слов'янських народів, їх культуру, в тому числі

писемністю, представлено різноманітні наукові теорії, що стосуються цієї проблематики. Філологічно цінними є відомості про лексичні, фонетичні, граматичні ознаки праслов'янської мови, про відображені в ній матеріальні й духовні цінності давніх слов'ян, а також про літературні мови, мікроемови і діалекти сучасних слов'янських народів. Важливу для розуміння означеної проблематики поняттєву основу подано в короткому термінологічному словнику. Підручник є вагомою науковою працею, яка не має аналогів на загальноукраїнському та європейському просторі.

Під мудрим керівництвом В. В. Лучика було захищено 11 кандидатських дисертацій (спеціальність 10.02.01 – українська мова) та 2 докторські дисертації (спеціальність 10.02.01 – українська мова), основна частина досліджень присвячена ономастиці. Молоді вчені та студенти опанувати досягнення науковців різних шкіл та різних напрямів, у цих творчих пошуках їм допоміг колектив кафедри загального та слов'янського мовознавства Національного університету «Кієво-Могилянська академія». Ця праця зафіксувала етимологію та словотвір ойконімів Дніпропетровської області, Полтавської області, Кіровоградської, Харківської у діахронічному та синхронічному зрізах, визначила основні принципи й мотиви номінації та найпродуктивніші словотвірні типи ойконімії зазначеного регіону. Ойконіми зазначених територій уперше стали об'єктом монографічного дослідження: здійснено мотиваційну й дериваційну класифікацію назв населених пунктів регіонів в процесі їхнього формування з XVII–XVIII до XXI ст., встановлено продуктивність словотвірних моделей на різних етапах становлення ойконімікону території, розглянуто варіанти назв поселень на етапах виникнення перших назв, фіксації у відповідних джерелах та аналіз мотивації зміни назв населених пунктів, укладено відповідні історико-етимологічні словники назв населених пунктів досліджуваного регіону.

Наприклад, в ойконімії «суфікс -к-» проявляється у великій кількості ойконімів Полтавщини, починаючи з XVI століття, особливо на новозаселених землях (Будки, Кам'янка, Кияшки, Садки), упродовж XVII–XX ст. нарощував свою продуктивність суфікс *-іvk-*; з давньобулгарських часів на території сучасної Полтавщини збереглися і дійшли до нас топоніми та гідроніми тюркського походження: *Ворскла* – *Варе скле* («чиста вода», «світла вода», «біла вода»), *Голтав* – *Говтва* («безодня», «трясовина», «болото»), *Кагамлик* – *Каганлик* («сире, заболочене місце», «заросле невелике озеро», «заливні луки»), *Керменчик*, або *Кірменчук* («укріплення, фортеця на березі ріки»), *Коломак* («вода, річка, озерце», «притока» тощо), Сула (су – «річка»), Сара (сари – «жовтий») та інші [26].

З'ясовано, що особливістю мікротопонімії Кіровограда є висока продуктивність складених найменувань, серед яких найпоширеніші двочленні мікротопоніми, що є сполуками слів (31,8%). За частинимовною належністю вирізняються такі їхні типи: «прикметник + іменник», «числівник + іменник», «іменник + іменник», «іменник + іменник + іменник»; «іменник + іменник +

іменник + іменник»; «прикметник + прикметник + іменник + іменник + іменник». Додатковим у них виступає номенклатурне слово. Окреме місце посідають утворення ізоморфного типу – дромоніми (*Харківсько-Миколаївська залізниця*) (3,2%). Поширеними є прийменникові та сполучникові лексикалізовані сполуки (4,3%), до складу яких входять прийменники *біля, до, за* та ін., сполучники *і, та* [27]. Наприклад, найоб'ємнішу групу ойконімів Слобожанщини протягом обох хронологічних зрізів становлять назви поселень, утворені шляхом топонімійної метонімії та суфіксації (16,5% та 34,87% відповідно від загальної кількості назв). Дещо поступаються в кількісному відношенні ойконіми, утворені морфолого-синтаксичним способом (32,4% від загальної кількості онімів). Чільне місце в ойконіміконі Харківської області посідають назви, утворені синтаксичним і лексико-синтаксичним способами (9,75% та 5,5% відповідно від загальної кількості онімів). Малопоширеними є конфіксальні (0,09%) та префіксальні (0,43%) номінації. Поширеною в ойконімії Харківщини XVIII – XXI ст. є симетрична омонімія – коли збігається звуковий склад тільки пропріальних назв, як-от: потамонім *Грунь* – комонім *Грунь*, лімонім *Лиман* – комонім *Лиман* [28].

У дисертації Абдула Ю. «Становлення ойконімії Слобожанщини (на матеріалі Харківщини)» [28] вперше здійснено комплексне дослідження ойконімії в межах сучасної Харківської області. Об'єктом аналізу було обрано 5221 ойконім та варіанти назв населених пунктів, що мали статус поселення, зафіксовані протягом XVII – XXI ст. у писемних джерелах. В основу характеристики фактичного матеріалу покладено семантичний та дериваційний принципи. Встановлено зв'язки номінації поселень регіону з твірними основами онімів, окреслено мотиваційні відношення між денотатом та ойконімом на момент назвотворення, визначено вплив екстралінгвальних факторів на процес становлення ойконімії Харківщини. Дисертаційне дослідження традиційно супроводжувалося словником ойконімів області, де подано історико-етимологічні відомості про назви поселень та окреслено спосіб творення онімів.

Голінатий О. П. у дослідженні «Ойконімія Кіровоградщини: історико-етимологічний та словотвірний аспекти» [29] під керівництвом В. В. Лучика вперше провів системний аналіз сучасного й історичного ойконімікону Кіровоградської області, детально описав принципи та мотиви номінації поселень. Досліджено лексико-семантичну базу й словотвірну структуру назв населених пунктів краю. Традиційно укладено додаток у формі словника ойконімів Кіровоградщини, що нараховує понад 5 000 найменувань, містить інформацію про локалізацію, паспортизацію та походження сучасних та історичних назв населених пунктів досліджуваного регіону.

У дослідженні Надутенко М. В. «Ойконімія Дніпропетровщини» [30] було вперше здійснено комплексний аналіз ойконімів Дніпропетровської області, що зафіксовані в різних історичних джерелах. Проаналізовано

наявні теоретичні надбання в галузі вивчення ойконімів, обґрунтовано методіку дослідження назв як відносно самостійної системи української мови. З погляду походження ойконімів і семантики твірних слів усі назви класифіковано за чотирма принципами: за відношенням поселень до людини; за відношенням до інших об'єктів; за внутрішніми властивостями й ознаками поселень; за ідеологічними зв'язками (меморіальні назви). У межах цих принципів реалізуються різні мотиваційні ознаки, які формують лексико-семантичні групи ойконімів. Надано класифікацію ойконімів Дніпропетровської області за способами та засобами творення, з'ясовано їх особливості та продуктивність. Описано дериваційні типи простих і складних ойконімів. Виявлено специфіку досліджуваних назв у порівнянні з іншими регіонами України та вперше застосовано цифровий метод для дослідження відносно великих обсягів досліджуваного матеріалу.

Наведені приклади наукових праць, які були здійснені під наставництвом В. В. Лучика, формують масштабну географію дослідження та подальше введення у науковий обіг до цього часу невідомої ономастичної лексики українського та іншомовного походження.

Трансдисциплінарний кластер «Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика». З метою збереження творчої спадщини видатного вченого та подальшого впровадження його здобутків в навчально-освітню діяльність наукових та європейських осередків нами було створено «Трансдисциплінарний кластер «Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика» (режим доступу: <https://polyhedron.ulif.org.ua/?sharedgraph=672e884d78936&view=prism>) (див. рис. 1).

Ресурс створено та розміщено на основі платформи POLYHEDRON [31, 32, 33], яка розроблена у співпраці НЦ «Мала академія наук України» та Інститутом кібернетики ім. В. М. Глушкова, є інноваційною інформаційно-лінгвістичною базою, яка поєднує природно-мовний підхід із сучасними технологіями штучного інтелекту [34]. POLYHEDRON побудована на основі штучних нейронних мереж і великих лінгвістичних моделей, що дозволяє обробляти великі обсяги даних і забезпечити доступ до цифрової лінгвістичної інформації завдяки багатомовній підтримці. Це значно полегшує інтеграцію наукових доробків Василя Лучика в європейські цифрові платформи та сприяє поширенню знань про спадщину науковця серед загальноукраїнської та міжнародної аудиторії.

Висновки. Огляд наукової діяльності В. В. Лучика як провідного засновника Київської ономастичної школи сприятиме подальшому розвитку української та слов'янської ономастики. Сьогодні відчутна потреба у створенні узагальнювальних праць з ономастики. Публікація, яка інформує про здобутки окремих особистостей та його послідовників, є своєрідним внеском в історію української мовознавчої науки. Ономастична спадщина Василя Лучика має великі перспективи й чималий потенціал розвитку, оскільки зазначена школа репрезентує новаторські підходи до вивчення

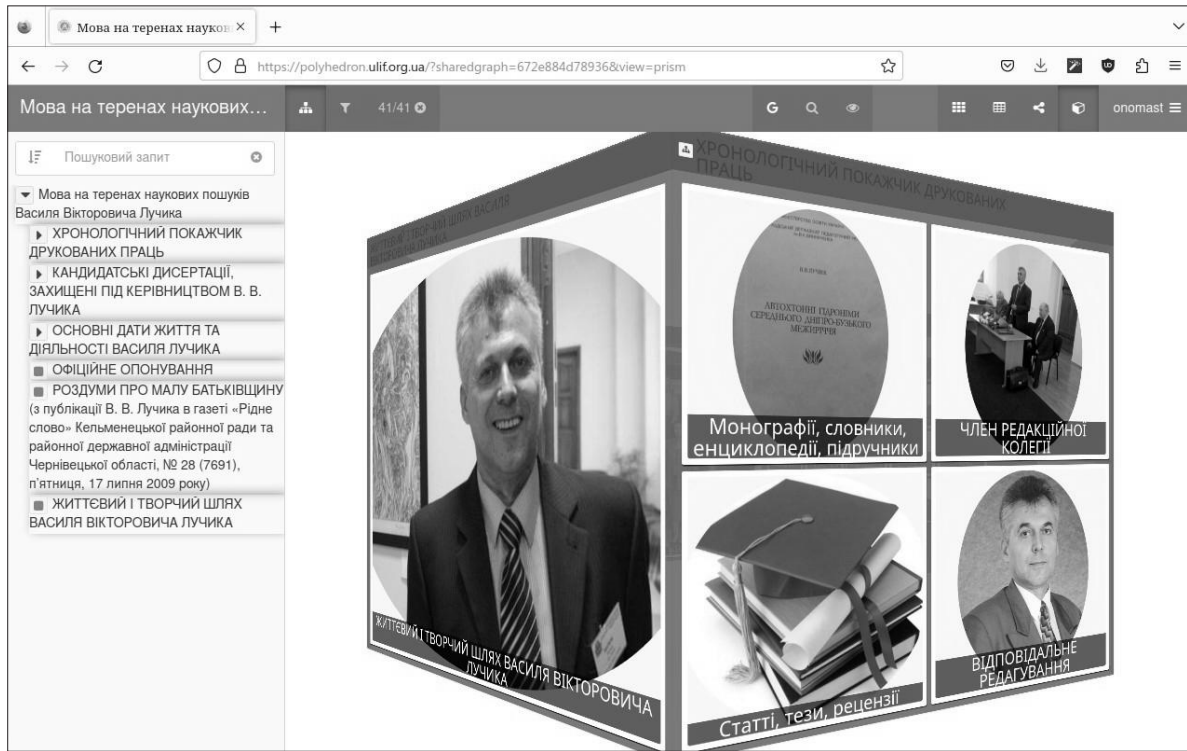

Рис. 1. Трансдисциплінарний кластер «Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика»

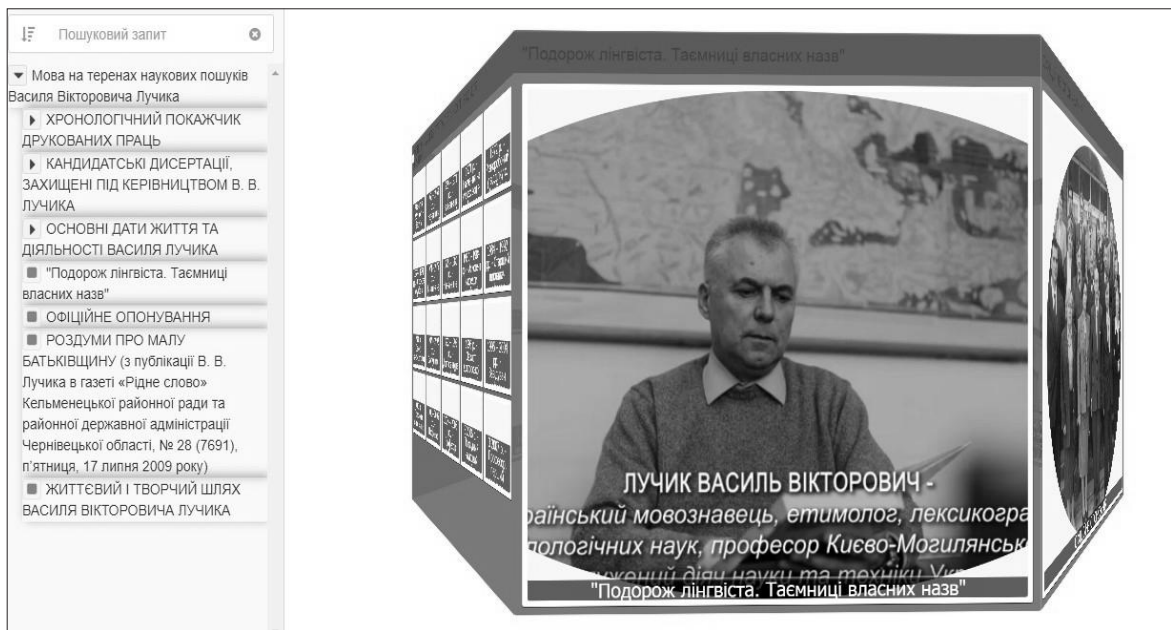

Рис. 2. Мультимедійне наповнення Трансдисциплінарного кластеру «Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика»

ономастики, а ґрунтовні праці науковця сприяють розвитку української мови загалом та мають бути використані у подальших наукових дослідженнях у загальноукраїнському та європейському просторі.

Професійна наукова, науково-організаційна й педагогічна діяльність В. В. Лучика була надзвичайно плід-

ною та багатогранною, наша розвідка зосереджена лише на ономастичній творчій спадщині В. В. Лучика. Трансдисциплінарний кластер «Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика» – динамічне цифрове середовище у відкритому доступі, з можливістю подальшого наповнення досягненнями В. В. Лучика.

Література:

1. Лучик В. В. Актуальні напрями української ономастики / В. В. Лучик // Записки з ономастики: зб. наук. праць. Одеса, 2011. Вип. 14. С. 126–130.
2. Лучик В. В. Відновлення історичних топонімів як чинник українського державотворення / В. В. Лучик. *Maric-terium. Мовознавчі студії*. Вип. 43. 2011. С. 49–53. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/1070> (дата звернення: 05.08.2024).
3. Купчинська З. О. Львівська ономастична школа: етапи становлення і перспективи розвитку / З. О. Купчинська. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2019. Вип. 71. Ч. I. С. 3–78.
4. Торчинський М. М. Ономастичні дослідження на кафедрі української філології Хмельницького національного університету впродовж 2015–2019 рр. / М. М. Торчинський. *Повідомлення Української ономастичної комісії. Нова серія*. Луцьк, 2019. Вип. 4 (19). С. 5–8.
5. Торчинський М. М. Хмельницький ономастичний центр. XXI століття (Публікації з ономастики з 2001 по 2020 роки): електронний бібліографічний довідник / М. М. Торчинський. Хмельницький, 2021. 65 с.
6. Янчура Д. О. Ономастичні школи в Україні / Д. О. Янчура. *Studia Ukrainika Posnania*. Posnań, 2018. Vol. VI. P. 45–52.
7. Вербич С. О. Сучасна українська онімна лексика: функціональний аспект / С. О. Вербич. *Вісник НАН України*. 2008. № 5. С. 54–60.
8. Вербич С. О. Українська ономастика: перспективи розвитку / С. О. Вербич. *Українська мова*. 2010. № 3. С. 73–80.
9. Дергач Д. В. Тенденції дослідження власних назв: від традиції до сучасності / Д. В. Дергач. Київ, 2008. Вип. 16. С. 106–113.
10. Зубко А. М. Українська ономастика: здобутки та проблеми / А. М. Зубко. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць* / відп. ред. Г. В. Боряк. Київ, 2007. С. 262–281.
11. Редька Я. П. Світова ономастика і український контекст / Я. П. Редька. *Повідомлення Української ономастичної комісії. Нова серія*. Луцьк, 2020. Вип. 5. С. 102–108.
12. Лучик В. В. Словотвірні особливості катойконімів у російському розмовному мовленні: дис. ... канд. філол. наук / В. В. Лучик. Дніпропетровськ, 1986. 360 с.
13. Лучик В. В. Гідронімія Середнього Дніпро-Бузького межиріччя: дис. ... д-ра філол. наук / В. В. Лучик. Київ, 1995. 452 с.
14. Лучик В. В. Автохтонні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя / В. В. Лучик. Кіровоград, 1996. 235 с.
15. Лучик В. В. Іншомовні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя / В. В. Лучик. Кіровоград, 1999. 104 с.
16. Альтернативна тюркська етимологія потамоніма Ісунь ~ Висунь // *Studia Slovacistica: зб. наук. пр.* / Ужгородський нац. ун-т. Ужгород, 2009. Вип. 10: Ономастика. Топоніміка. С. 410–415.
17. Лучик В. В. Східні впливи на формування топонімії Центральної України / В. В. Лучик. *Актуальні питання сходознавства, славістики, україністики: (Пам'яті Омеляна Прицака)* / відп. ред. В. В. Лучик. Київ: ВПЦ НАУ-КМА, 2010. С. 130–134.
18. Лучик В. В. Методичні рекомендації для збору мікрогідронімів рідного краю. *Матеріали Кіровоградської міжвуз. науково-методич. конф.* Кіровоград, 1991. С. 14–16.
19. Лучик В. В. Тюркізми козацької доби в топонімії України / В. В. Лучик. *Uluslararası Türkiye-Ukrayna İlişkileri Sempozyumu Kazak Dönemi (1500–1800) Bildiriler*. 2015. С. 53–64.
20. Громко Т. В., Лучик В. В., Поляруш Т. І. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини / [відп. ред. В. В. Лучик]. Київ: РВГЦ КДПУ, 1999. 224 с.
21. Лучик В. В. Роль макро- і мікротопонімів у розв'язанні проблеми прабатьківщини слов'ян / В. В. Лучик. *Nazwy terenowe i miejscowe w przestrzeni fizycznej* / A. Gałkowski, R. Gliwa (ред.). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. С. 35–40.
22. Железняк І. М., Лучик В. В. та ін.; під ред. О. П. Карпенка. Словник мікрогідронімів України. Волинь, Житомирщина, Запоріжжя, Київщина, Кіровоградщина, Полтавщина, Черкащина. Київ: Обереги, 2004. 269 с.
23. Rzetelska-Feleszko E., Cieślakowa A., Duma J. (ред.). *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*. Warszawa; Kraków: Wydawnictwo Naukowe Warszawskie, 2002–2003. Т. 1–2. 535 с.
24. Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України / В. В. Лучик; відп. ред. В. Г. Скляренко. Київ: ВЦ «Академія», 2014. 544 с.
25. Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології: підручник для студентів вузів. 1-ше вид., 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Академія, 2008, 2013. 344 с. (1-ше вид.), 343 с. (2-ге вид.).
26. Лисенко А. В. Ойконімія Полтавської області: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / А. В. Лисенко; Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2007. 256 арк. + 208 арк. (дод.).
27. Ляшенко Р. О. Мікротопонімія Кіровограда: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Р. О. Ляшенко; Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2007. 192 с.
28. Абдула Ю. А. Становлення ойконімії Слобожанщини (на матеріалі Харківщини): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Ю. А. Абдула; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2008. 212 арк. : табл. + дод. (164 арк.). Бібліогр.: арк. 193–212.
29. Голінатий О. П. Ойконімія Кіровоградщини: історико-етимологічний та словотвірний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / О. П. Голінатий; НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Київ, 2015. 200 с.

30. Надутенко М. В. Ойконімія Дніпропетровщини: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / М. В. Надутенко; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2015. 279 с.
31. Надутенко М. В. Створення трансдисциплінарних кластерів знань на основі лінгвістичних технологій платформи «ПОЛІЕДР» («POLYHEDRON») з елементами штучного інтелекту / М. В. Надутенко. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Актуальні питання сучасної лінгвістики»*. 2021. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/19709> (дата звернення: 08.02.2023).
32. Свідоцтво про авторське право на твір №96078 від 17.02.2020 р. Комп'ютерна програма «Когнітивна IT платформа ПОЛІЕДР» («КІТ ПОЛІЕДР») («POLYHEDRON») / О. Є. Стрижак, В. Ю. Величко, В. В. Приходнюк, М. В. Надутенко, В. В. Горборуков, О. В. Франчук, О. В. Палагін, В. А. Широков, Г. М. Потапов, К. С. Малахов, В. В. Каверинський, С. О. Довгий, О. В. Лісовий, І. Б. Чепков. Офіційний бюлетень №57 (31.03.2020). С. 402–403.
33. Стрижак О., Горборуков В., Довгий С., Приходнюк В., Шаповалов В., Шаповалов Ю. Transdisciplinary principles of consolidation. *Lecture Notes in Networks and Systems*. Cham : Springer, 2023. С. 255–269. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-46880-3_16.
34. Надутенко М. В., Надутенко М. М., Фаст О. Л. Тріада «Інтелектуалізація – Віртуалізація – Великі дані»: міждисциплінарні аспекти природомовних досліджень та перспектив докторської освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, 2024 (2), 103–111. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.2.14>
35. Василь Вікторович Лучик: біо-бібліографічний покажчик / уклад. Ф. І. Туранли. К. : Талком, 2014. 36 с.

References:

- Luchyk, V.V. (2011). Aktualni napriamy ukraïnskoi onomastyky [Current directions of Ukrainian onomastics]. *Zapysky z Onomastyky: zbirnyk naukovykh prats* [Notes on Onomastics: Collection of Scientific Papers], (14), 126–130. [in Ukrainian].
- Luchyk, V.V. (2011). Vidnovlennia istorychnykh toponimiv yak chynnyk ukraïnskoho derzhavotvorennya [Restoration of historical toponyms as a factor in Ukrainian state-building]. *Magisterium. Movoznavchi studii* [Magisterium. Linguistic Studies], (43), 49–53. Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/1070>. [in Ukrainian].
- Kupchynska, Z.O. (2019). Lvivska onomastychna shkola: etapy stanovlennia i perspektyvy rozvytku [Lviv onomastic school: Stages of development and prospects]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filolohichna* [Bulletin of Lviv University. Philological Series], (71, Part 1), 3–78. [in Ukrainian].
- Torchynskiy, M.M. (2019). Onomastychni doslidzhennia na kafedri ukraïnskoi filolohii Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu vprodovzh 2015–2019 rr. [Onomastic research at the Department of Ukrainian Philology of Khmelnytskyi National University from 2015 to 2019]. *Povidomlennia Ukraïnskoi onomastychnoi komisii. Nova seriiia* [Messages of the Ukrainian Onomastic Commission. New Series], (4 [19]), 5–8. [in Ukrainian].
- Torchynskiy, M.M. (2021). Khmelnytskyi onomastychnyi tsentr: XXI stolittia (Publikatsii z onomastyky z 2001 po 2020 roky): elektronnyi bibliografichnyi dovidnyk [Khmelnytskyi onomastic center: Publications on onomastics from 2001 to 2020: electronic bibliographic guide]. Khmelnytskyi. 65 pp. [in Ukrainian].
- Yanchura, D.O. (2018). Onomastychni shkoly v Ukraïni [Onomastic schools in Ukraine]. *Studia Ukrainika Posnaniensia*, 6, 45–52. [in Ukrainian].
- Verbych, S.O. (2008). Suchasna ukraïnska onimna leksyka: funktsionalnyi aspekt [Modern Ukrainian onymic lexicon: Functional aspect]. *Visnyk NAN Ukraïny* [Bulletin of NAS of Ukraine], (5), 54–60. [in Ukrainian].
- Verbych, S.O. (2010). Ukraïnska onomastyka: perspektyvy rozvytku [Ukrainian onomastics: Development perspectives]. *Ukraïnska mova* [Ukrainian Language], (3), 73–80. [in Ukrainian].
- Derhach, D.V. (2008). Tendentsii doslidzhennia vlasnykh nazv: vid tradytsii do suchasnosti [Trends in studying proper names: From tradition to modernity]. *Kyiv*, (16), 106–113. [in Ukrainian].
- Zubko, A.M. (2007). Ukraïnska onomastyka: zdobutky ta problemy [Ukrainian onomastics: Achievements and problems]. *Spetsialni istorychni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky: zbirnyk naukovykh prats* [Special Historical Disciplines: Issues of Theory and Methodology: Collection of Scientific Papers], 262–281. [in Ukrainian].
- Redkva, Y.P. (2020). Svitova onomastyka i ukraïnskyi kontekst [World onomastics and the Ukrainian context]. *Povidomlennia Ukraïnskoi onomastychnoi komisii. Nova seriiia* [Messages of the Ukrainian Onomastic Commission. New Series], (5), 102–108. [in Ukrainian].
- Luchyk, V.V. (1986). Slivotvornyi osoblyvosti katoikonyimiv u rosiiskomu rozmovnomu movlenni (kandydatska dysertatsiia) [Word-formation features of demonyms in russian colloquial speech (PhD dissertation)]. Dnipropetrovsk. 360 pp. [in Ukrainian].
- Luchyk, V.V. (1995). Hidronimiia Sereдного Dnipro-Buzkoho mezhyrichchia (doktorska dysertatsiia) [Hydronymy of the Middle Dnipro-Bug interfluve (Doctoral dissertation)]. Kyiv. 452 pp. [in Ukrainian].
- Luchyk, V.V. (1996). Avtokhtonni hidronimy Sereдного Dnipro-Buzkoho mezhyrichchia [Autochthonous hydronyms of the Middle Dnipro-Bug interfluve]. Kirovohrad. 235 pp. [in Ukrainian].
- Luchyk, V.V. (1999). Inshomovni hidronimy Sereдного Dnipro-Buzkoho mezhyrichchia [Foreign hydronyms of the Middle Dnipro-Bug interfluve]. Kirovohrad. 104 pp. [in Ukrainian].
- Alternatyvna tiurkska etymologiia potamonima Isun ~ Vysun [Alternative Turkic etymology of the potamonym Isun ~ Vysun]. (2009). *Studia Slovacistica: zbirnyk naukovykh prats* [Studia Slovacistica: Collection of Scientific Papers], (10: Onomastics. Toponymy), 410–415. [in Ukrainian].
- Luchyk, V.V. (2010). Skhidni vplyvy na formuvannia toponimii Tsentralnoi Ukraïny [Eastern influences on the formation of Central Ukraine's toponymy]. In *Aktualni pytannia skhodoznavstva, slaviystyky, ukraïniystyky: (Pamiaty*

- Omelyana Pritsaka) [Current Issues of Oriental Studies, Slavic Studies, Ukrainian Studies: (In Memory of Omelyan Pritsak)] (pp. 130–134). Kyiv: VPC NaUKMA. [in Ukrainian].
18. Luchyk, V.V. (1991). Metodichni rekomendatsii dlia zboru mikrohidronimiv ridhnoho kraiu [Methodological recommendations for collecting microhydronyms of the native region]. In *Materialy Kirovohrads'koi mizhvuzivskoi naukovo-metodychnoi konferentsii* [Materials of the Kirovohrad Interuniversity Scientific and Methodological Conference] (pp. 14–16). Kirovohrad. [in Ukrainian].
19. Luchyk, V.V. (2015). Tiurkizmy kozakskoi doby v toponimii Ukrainy [Turkisms of the Cossack era in Ukraine's toponyms]. In *Mizhnarodnyi simpozyum z temy «Vidnosyny Turechchyny i Ukrainy»* [International Symposium on Turkey-Ukraine Relations] (pp. 53–64). [in Ukrainian].
20. Hromko, T.V., Luchyk, V.V., & Poliarush, T.I. (1999). *Slovyk narodnykh heohrafichnykh terminiv Kirovohradshchyny* [Dictionary of Folk Geographical Terms of Kirovohrad Region]. Kirovohrad: RVHITS KDP. 224 pp. [in Ukrainian].
21. Luchyk, V.V. (2016). Rol' makro- i mikrotoponimiv u rozv'iazanni problemy prabatkivshchyny slov'ian [The role of macro- and microtoponyms in solving the issue of the Slavic homeland]. In A. Gałkowski & R. Gliwa (Eds.), *Nazvy terenovi ta miestsovi v prostran'sti fizychnoho* [Nazwy terenowe i miejscowe w przestrzeni fizycznej] (pp. 35–40). Łódź: University of Łódź Press. [in Ukrainian].
22. Zheleznyak, I.M., & Luchyk, V.V. (2004). *Slovyk ukrains'kykh mikrohidronimiv: Volyn', Zhytomyrshchyna, Zaporizhzhia, Kyivshchyna, Kirovohradshchyna, Poltavshchyna, Cherkashchyna* [Dictionary of Ukrainian Microhydronyms. Volyn, Zhytomyr, Zaporizhzhia, Kyiv, Kirovohrad, Poltava, Cherkasy]. Kyiv: Oberihy. 269 pp. [in Ukrainian].
23. Rzetelska-Feleszko, E., Cieślíkowa, A., & Duma, J. (Eds.). (2002–2003). *Slovians'ka onomastyka: Encyklopediia* [Slavic Onomastics: Encyclopedia] (Vols. 1–2). Warsaw; Kraków: Wydawnictwo Naukowe Warszawskie. 534 pp. [in Ukrainian].
24. Luchyk, V.V. (2014). *Etymolohichni slovyk toponimiv Ukrainy* [Etymological Dictionary of Ukrainian Toponyms]. Kyiv: Academic Publishing Center. 544 pp. [in Ukrainian].
25. Luchyk, V.V. (2008, 2013). *Vstup do slavians'koi filolohii: pidruchnyk dlia studentiv vyshchykh navchal'nykh zakladiv* [Introduction to Slavic Philology: A Textbook for University Students] (1st and 2nd eds.). Kyiv: Akademiya. 344 pp. [in Ukrainian].
26. Lysenko, A.V. (2007). *Oikoniimiia Poltavshchyny* [Oikonymy of Poltava Region] (PhD dissertation). Kirovohrad State Pedagogical University. 256 pp. [in Ukrainian].
27. Lyashenko, R.O. (2007). *Mikrotoponiimiia Kirovohrada* [Microtoponymy of Kirovohrad] (PhD dissertation). Kirovohrad State Pedagogical University. 192 pp. [in Ukrainian].
28. Abdula, Yu.A. (2008). *Stanovlennia oikoniimii Slobozhanshchyny (na materialii Kharkivshchyny)* [Formation of Oikonymy in Slobozhanshchyna (Kharkiv region)] (PhD dissertation). Kirovohrad State Pedagogical University. 212 pp. [in Ukrainian].
29. Holinaty, O.P. (2015). *Oikoniimiia Kirovohradshchyny: istorychno-etymolohichni ta slovotvorni aspekty* [Oikonymy of Kirovohrad Region: Historical-Etymological and Word-Formation Aspects] (PhD dissertation). NAS of Ukraine. 279 pp. [in Ukrainian].
30. Nadutenko, M.V. (2015). *Oikoniimiia Dnipropetrovshchyny* [Oikonymy of Dnipropetrovsk Region] (PhD dissertation). Kharkiv National Pedagogical University. 200 pp. [in Ukrainian].
31. Nadutenko, M.V. (2021). *Stvorennia transdystyplinarynykh klasteriv znan' na osnovi linhvistychnykh tekhnolohii platformy POLYHEDRON z elementamy shtuchnoho intelektu* [Creation of transdisciplinary knowledge clusters based on linguistic technologies of the POLYHEDRON platform with elements of artificial intelligence]. Proceedings of the International Scientific Conference “Actual Issues of Modern Linguistics”. Available at: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/19709>. [in Ukrainian].
32. Sertyfikat pro avtors'ke pravo na tvip №96078 (2020). *Kognityvna IT platforma “POLYHEDRON”* (O. E. Stryzhak ta in.) [Certificate of copyright registration No. 96078 (2020). Cognitive IT Platform “POLYHEDRON” (O. E. Stryzhak et al.)]. *Ofitsiinyi bulyetyn* [Official Bulletin], (57), 402–403. [in Ukrainian].
33. Stryzhak, O., Horborukov, V., Dovhyi, S., Prykhodnyuk, V., Shapovalov, V., & Shapovalov, Y. (2023). *Transdisciplinary principles of consolidation*. In *Lecture Notes in Networks and Systems* (pp. 255–269). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-46880-3_16. [in English].
34. Nadutenko, M.V., Nadutenko, M.M., & Fast, O.L. (2024). *Triada “Intelektualizatsiia – Virtyalizatsiia – Velyki dany”* [The triad “Intellectualization – Virtualization – Big Data”]. *Akademichni studii. Pedahohichna seria* [Academic Studies. Pedagogy Series], (2), 103–111. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.2.14>. [in Ukrainian].
35. Turanli, F.G. (Ed.). (2014). *Vasyl' Viktorovych Luchyk: bio-bibliohrafichni pokazchyk* [Vasyl' Viktorovych Luchyk: Biographical and Bibliographical Index]. Talcom. 36 pp. [in Ukrainian].